

2005. január 21-én, 89 éves korában hunyt el Budapesten. Hamvait február 21-én a Farkasréti temető urnafalában helyezték el.

Halász Péter, a Honismereti Szövetség akkori elnöke többek között a következő mondatokkal búcsúzott Tőle:

„Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!

Kanyar József neve, munkássága, személyisége immár valóban örök időkre összefonódott mindazzal, ami számunkra a honismeretet, a haza jobb megismerését, a haza és a magyarság szolgálatát jelenti. Olyan történelemtudós volt, aki a históriát nem csupán tudományos kutatása tárgyának, de egyben nemzeti sorskérdésnek, identitástudatunk fő pillérének is tekintette. Ezért szinte törvényszerű, hogy Kanyar József levéltáros-történelmi munkássága kezdettől fogva, még a szervezett honismereti mozgalom lassan fél évszázaddal ezelőtti kibontakozása idején találkozott ezzel az általa is mindig szellemi honvédelemnek tekintett, széles körű társadalmi tevékenységgel. Hiszen a hon szolgálatára és ismertetésére készült már akkor is, amikor – s erre egész életében büszke volt – néptanítói oklevelet szerzett, vagy amikor a Ráday Teológia szemináriumát hallgatta. És honismereti szolgálat volt a Nemzeti Parasztpártban végzett munkája, a pécsi Szabad Szó szerkesztése, majd a negyvenhárom esztendeig tartó levéltár-igazgatói tevékenysége is, melynek során szülőmgyéjét, Somogyországot a honismereti mozgalom bázismegyéjévé akarta és tudta tenni.

Egy ilyen mozgalomnak, amely elsősorban lelkes, amatőr helytörténészek, intézménytörténészek, néprajzgyűjtők, és más, a magyarságismeret körébe tartozó szakterület önkénteseinek munkásságán alapszik, igen nagy szüksége van olyan kiváló tudósok szakmai támogatására, akik fölismerik a honismereti nemzetépítésben játszott szerepét, azonosulni tudnak célkitűzéseikkel, szakmai és emberi segítséget nyújtanak számukra. Ilyen személyiség volt számunkra, ilyen tartópillérként őrizte, segítette, hitelesítette a magyar honismereti mozgalmat dr. Kanyar József.”

Jómagam is elkísértem utolsó útjára abban a temetőben, ahol az általa is tisztelt Fekete István író is pihent 34 éven keresztül. Sokan ott voltunk Somogyból, Budapestről, de az ország minden részéből érkeztek a honismereti egyesületek vezetői és tagjai, hogy méltón elbúcsúzzanak a Honismereti Szövetség örökös tiszteletbeli elnökétől, mindenki Jóska bácsijától. Attól a tudóstól, akire mindig számíthatunk, akitől emberséget, szeretetet és biztatást kaptunk.

Kanyar József helytörténésznek vallotta magát a szó legnemesebb értelmében. Szigorú, szókimondó ember volt és egyben a világos beszéd híve is. Vitatkozni vele csak érvekkel és nem érzelmekkel lehetett. Örökül hagyta számunkra tudományoszeretetét, a tények tiszteletét, és azt a hatalmas ismeretanyagot, melynek füzetekbe és könyvekbe foglalásának egész életét szentelte.

Emlékét szeretettel és hálával őrzöm a mai napig, és átadtam a dombóvári Fekete István Kulturális Egyesület tagságának is.

Bodó Imre

Milassin Miklós püspök, Csávoly büszkesége

Egy község életében nem gyakran fordul elő, hogy szülőttei közül valaki nevezetes személyiség legyen. Milassin Miklós, az egykori székesfehérvári püspök, a császári és apostoli királyi felség titkos tanácsosa, az! Ennek ellenére nemigen ismerjük érdemei szerint. Sem őt, sem az akkori Magyarországot!

Feltételezem: hazai olvasónak nem kell magyarázni, hogy hazánkban más anyanyelvű és kultúrájú honfitársak is élnek. Csávoly is ilyen település, ahol több száz éve él békésen egymás mellett a katolikus magyar, a német, a bunyevác nép. A bunyevác a horvát nép egyik etnikai csoportja sajátos nyelvjárással. Felső-Bácskában a máig jellemző etnikai összetétel a török hódoltság után a XVII. és XVIII. században alakult ki. Baja városában és környékén különösen jól látszik, hogy mennyire nem egynemű az ország: gazdasági adottságok, kulturális tradíciók, etnikai és vallási különbségek sokasága színesíti.

A Csávolyon született püspök ősei, szülei az óhazából a mai horvátországi Buna folyó völgyéből a törökök általi üldözésük során a Ferenc-rendi szerzetesek vezetésével kerültek hazánk jelenlegi területére. Új hazájukban ők Csávoly falualapítói közé tartoznak. Ugyanis a mi falunk is a török megszállás során pusztult el, elnéptelenedett. A török uralom után a falu életének új korszaka kezdődött. A császári

és királyi kamara 1726-ban hűsége jutalmaként Bács vármegye főispánjának adományozta Baja várost és környékét, Csávolyt mint lakatlan pusztát. Az új földesúr bérlője önhatalmúlag Bajáról és az egykori Pandúr faluból néhány bunyevác családot ekéikkel kényszerített kitelepedni ott-honteremtés céljából a pusztaságba. Szorgalmuknak köszönhetően a faladatot teljesítve Csávoly mint újbóli község 1734-ben vette fel mai alakját, ahol a középkori Csávoly állt.

Az időközi pereskedés eredményeként az alapító okiratot már – újból az új földesúr – a zajezdai gróf Patachich Gábor kalocsai érsek adta át.

E bevezető gondolatok után arról szólok, hogyan emlékeztünk mi a mai falu első diplomására, annak püspökké szentelése 200. évfordulójára 1996-ban. Az alkalmat várva nem engedhettük meg – mint hálás utókor –, hogy a feledés legyőzze az emlékezést. Áthatva a millecenáriumi esztendő magasztos szellemétől, felébredt bennünk a vágy, hogy közadosságunkból törlesszünk valamicskét.

A Csávolyi Honismereti Baráti Kör kezdeményezésére – mely 1958-ban bontott zászlót falunkban – a helyi Horvát Nemzetiségi Önkormányzattal közös rendezvényként háromnyelvű emléktábla avatásával egybekötött közös községi emléknapot tartottunk. Szentmisével kezdtünk, délután neves előadókkal emlékülést tartottunk a könyvtárban. Kezdeményezésünket segítette a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány és az Országos Horvát Önkormányzat.

Milassin Miklós

Az idei évben pedig a püspök születésének 280. évfordulójára fogunk emlékezni és emlékeztetni a Horvát Önkormányzat szervezésében. A jubileumról a Székesfehérvári Horvát Nemzetiségi Önkormányzat a püspökségükkel Spányi Antal püspök elődjéről tartott előadásával magyar és horvát nyelven emlékeztek, valamint sírjánál gyertyát gyújtottak és koszorút helyeztek el lelki üdvéért.

Ma is emlegetik, ahogy Csávolyon az alkalomhoz illően bunyevác-horvát nyelvű tamburazenés szentmisével kezdődött az emlékezés, melyet fra Ivica Alilovity bajai ferences atya celebrált. Magyar és német nyelvű ima és evangéliumhirdetés is volt a bunyevác misén.

A mise végén a püspökre való emlékezést – ugyancsak három nyelven –, s az emléktábla leleplezését e sorok írója tartotta. Vezetésével tisztelőinek egy kis csoportja a közelmúltban az emlékezés koszorúját helyezte el a püspök székesfehérvári sírjára. Az emléknapot a helyiek mellett neves magas rangú, országos közéleti személyiségek is megtisztelték megjelenésükkel és üdvözlésükkel.

Ki is volt ez a bunyevác püspök, kinek személye oly sok szállal kötődik szűkebb pátriájához, így Baja városához is?

Milassin Miklós – keresztnevén Bertalan – (Miklós a ferences rendben felvett szerzetesi neve volt) 1736. május 1-én született a Bács megyei – abban az időben csak bunyevácok által lakott – Csávoly községben. Szülei M. Péter és Páncsity Katalin, jámbor katolikus bunyevác-horvát nemtelen földműves parasztszülők – jobbágyok – voltak. Büszkék voltak baráttá lett fiukra. A bajai Ferenc-rendi szerzetesek pasztorálták a községet. A Kapisztrán provinciához tartozó P. Bonaventura Basslich ferences – aki idejárt káplánkodni – ismerte fel tehetségét, akinek későbbi iskoláztatásáról gondoskodott.

Milassin tanulmányait Baján folytatta, ahol bunyevác anyanyelve mellett megtanulta a német nyelvet. Kecskeméten és Szegeden folytatta, ahol magyarul tanult meg, Pádua, Radna zárdájában tanult tovább. 1756-ban Radnán nyert felvételt Kapisztrán Szent Ferenc szerzetébe, ahol bölcsészetet tanult. Itt ferences tonzurájával együtt a Miklós nevet kapta a szegények rendjében. Teológiai tanulmányait a budai rendházban végezte. Paphiány miatt – tanulmányainak befejezése előtt – 24 éves korában, 1760-ban áldozópappá szentelték. Első szentmiséjét az év pünkösöd ünnepén Baján – a barátok templomában – tartotta, Budán és környékén – Solymár, Csepel – kezdte el lelkipásztori működését. Kitűnt az 1760-as pestisjárvány idején a Tabánban végzett pasztorációjával. (Tabán, más néven Rácváros Buda egyik városrésze.) 1761-ben rendi előljárósága Firenzébe küldte tanulmányainak befejezésére. Hajójútnán Trieszt, Velence után gyalog zárandokolt Loretto, a Boldogságos Szűz-kápolnába.

A professzor, tábori lelkész és hitoktató Milassin kiváló eredménnyel végezte firenzei tanulmányait, amiért rögtön, 1764–1767-ig a Miláno melletti Lodiban működő ferences teológián a filozófia tanításával bízták meg. Ez a terület akkor Ausztriához tartozott. További nyelveket tanult, olasz, szerb, latinban perfekt lett. Hét nyelven tudott kapcsolatot teremteni az emberekkel. Kiváló nyelvismeretének is köszönhetően a katonaság lelki ellátását is vállalta. Egyénisége úgy megtetszett, hogy előjárói 1767-ben tábori lelkésszé nevezték ki. A katonacsaládok hitoktatását is vállalta. 1781-ben már Bécsben egy löportorony felrobbanásakor tanúsított személyes bátorságával és segítőkészségével hívta fel magára – az esemény hírére odaérkező – II. József császár figyelmét. Ezért az emberségéért 1782-ben „Tábori Fő Pappá” – esperessé – (superior castrensis) léptették elő. Ez az egyszerű csávolyi fiú hivatásának, pályájának felfelé íveléséhez, vagyis karrierjéhez vezető út kezdetét jelentette.

A török elleni háborúban (1787–1791) személyesen részt vevő II. József 1788-ban Milassint választotta tábori gyóntatójának, aki jól ismerte a terepet, mely biznyságot is nyert. Ugyanis egy váratlan török átkelés a Dunán bekerítést jelentett és menekülést. Milassin a császárt és kíséretét leleményességével kivette a török gyűrűjéből, a veszedelemből és megmentette életüket.

A beteg császár visszatért Bécsbe. Milassin a táborban maradt, mint „prior cast” szerepelt, személyesen részt vett Belgrád 1789. szeptember 12. és október 9. közötti ostromában. Ekkor az 53 éves szerzetes mögött már 24 éves tábori lelkészi szolgálat állt.

Milassin Miklós eddigi szolgálata során bizonyította, hogy milyen jó pedagógus, lelkész és hitoktató egyaránt. Kitűnt találékonyságával és bátorságával.

Mindezek jutalmául az uralkodó, a nagybeteg császár feldíszíté a püspöki bíborral, s 1790. január 19-én kinevezte az üresedésben lévő püspöki székre. Mivel II. József már a következő hónapban meghalt, Milassin kinevezését az utód, II. Lipót – április 20-án – erősítette meg és küldte el a Szentszék jóváhagyásával Rómába. VI. Pius pápának június 26-án kelt megerősítését megkapván, Milassint 1790. szeptember 8-án, Kisasszony napján a ferencesek budai templomában püspökké szentelték. A felszentelést Kerticza Ferenc Máté diakovári püspök, Fengler József győri és Kalatay Ferenc nagyváradi püspök segédletével végezte. Székfoglalóját Fehérvárott október 11-én tartotta. 1791. március 7-i dátummal a püspököt nemesi rangra emelték.

*Milassin Miklós
nemesi címere*

Püspökünk buzgó, érzékeny lelkiismeretű, faluját és bunyevátságát szerető, melegszívű főpásztor-ként él a hálás utókor, benne a szülőfalu emlékezetében. Falumúzeumunkban állandó jellegű kiállítási vitrinje van!

Mándics Mihály

Irodalom. Horváth János: A Boldogult Méltóság Életének bővebb leírása. In *Milassin Miklós* 1811. augusztus 13-án Székesfehérváron elmondott emlékbeszéde. Veszprém, é. n.; *Károly János*: Milassin Miklós (1790–1811). In *Fejér megye története I.* 1896.; *Mándics Mihály*: A magyarországi bunyevác-horvátok története / Povijest bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj. Kecskemét, 1989; *Uő.*: Milassin Miklós életútja. Baja, 1996.